

ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Ο ΝΕΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Α. Η ΝΕΑ ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

- Οι πλημμύρες στη Θεσσαλία αποτελούν τον πιο καταστροφικό επίλογο μιας σειράς ακραίων φαινομένων που έπληξαν τη χώρα μας, αλλά και τον πλανήτη ολόκληρο (οι υψηλότερες θερμοκρασίες των τελευταίων 120.000 χρόνων), αυτό το καλοκαίρι. Με τον πιο πολυήμερο καύσωνα της ιστορίας της, τη μεγαλύτερη δασική πυρκαγιά της Ευρώπης στα δάση του Έβρου και τις πλημμύρες της Θεσσαλίας επιβεβαιώθηκε δραματικά στη χώρα μας η διαπίστωση του Γ. Γ. του ΟΗΕ, ότι «το κλίμα μας καταρρέει πιο γρήγορα από την δυνατότητά μας να διαχειριστούμε την κατάρρευσή του». Αυτό το *crashtest* επιβεβαίωσε επίσης τον χαμηλό βαθμό τόσο της ανθεκτικότητας των υποδομών μας να αντιμετωπίζουν φυσικές καταστροφές όσο και της ετοιμότητας-αποτελεσματικότητας του συστήματος πολιτικής προστασίας που διαθέτουμε. Καταδείχθηκαν, με άλλα λόγια, **η μικρή ετοιμότητα και η επιχειρησιακή αδυναμία της οργανωμένης πολιτείας να αντιδράσει έγκαιρα και να συντονίσει αποτελεσματικά τις απαραίτητες ενέργειες, ώστε να μετριαστούν οι συνέπειες των καταστροφικών φαινομένων.**

- Η επίγνωση της κλιματικής κατάρρευσης δεν άλλαξε τις παλιές συνήθειες ούτε οδήγησε σε μια εσωτερική αναδιοργάνωση της κρατικής μηχανής, ώστε αυτή να οργανώνει καλύτερα την άμυνά της και να αναχαιτίζει τους νέους κινδύνους. **Η ανθεκτικότητα της χώρας και η προσαρμογή του Κράτους στις απειλές της κλιματικής κρίσης είναι η σύγχρονη κορυφαία μεταρρυθμιστική προτεραιότητα και αποτελεί πλέον το μέτρο αξιολόγησης της ποιότητας της διακυβέρνησης** είτε πρόκειται για την εσωτερική του οργάνωση είτε για επιλογές δημοσίων επενδύσεων, αξιοποίησης των τεχνολογικών καινοτομιών, λήψης δημοσιονομικών μέτρων ή διαχείρισης των ευρωπαϊκών πόρων.

B. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

- Η μεγαλύτερη έκθεση ορισμένων περιοχών σε φυσικές καταστροφές ή και στις μακροχρόνιες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής εγκυμονεί ποικίλους κινδύνους για την ασφάλεια των πολιτών, την προστασία της δημόσιας υγείας, την ποιότητα του περιβάλλοντος, την ομαλή λειτουργία βασικών υποδομών, την απόδοση συγκεκριμένων τομέων της οικονομίας (όπως ο τουρισμός ή η αγροτική οικονομία) αλλά και τη δημοσιονομική σταθερότητα (λόγω του κόστους των αποζημιώσεων και της αποκατάστασης των ζημιών αλλά και της μείωσης των δημόσιων εσόδων). **Η οργάνωση της πρόληψης και ο τρόπος προσαρμογής στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής είναι το κεντρικό ζητούμενο.** Το μείζον ερώτημα αφορά το ποιος είναι ο καταλληλότερος τρόπος προσαρμογής, αποφεύγοντας παράλληλα λανθασμένες και μη αποτελεσματικές στρατηγικές (maladaptation). Εάν μετά την καταστροφή του Σεπτεμβρίου ενισχυθούν τα σενάρια ερημοποίησης του θεσσαλικού κάμπου, η επόμενη φορά προοιωνίζεται ακόμη πιο καταστροφική.
- **Η πρόκληση της προσαρμογής συνιστά πρωτίστως ζήτημα κοινωνικής δικαιοσύνης και συνοχής, καθώς ο βαθμός έκθεσης στους κλιματικούς κινδύνους είναι άνισα κατανομημένος,** αφενός, λόγω φυσικής, αφετέρου, λόγω κοινωνικής θέσης, καθώς οι αδύναμες κοινωνικές ομάδες και τα χαμηλότερα εισοδηματικά στρώματα είναι πιο ευάλωτα στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.
- Στον **αγροτικό τομέα,** για να επιτευχθεί η προσαρμογή πρέπει να αντιμετωπιστούν παράλληλα βασικές δομικές αδυναμίες του ελληνικού παραγωγικού προτύπου (πολυτεμαχισμένος κλήρος, γήρανση του πληθυσμού, καλλιέργειες ευάλωτες στην κλιματική αλλαγή, ισχνή χρηματοδότηση της αγροτικής καινοτομίας, προβλήματα άρδευσης). Ο τομέας του **τουρισμού** αποτελεί, επίσης, έναν από τους πλέον ευάλωτους στην κλιματική αλλαγή. Η ισχυρή εποχικότητα του ελληνικού τουρισμού σε συνδυασμό με την ανισοβαρή κατανομή του στις θερμές κλιματικές ζώνες της χώρας αναμένεται να επιδράσει αρνητικά στο τουριστικό προϊόν. Συνολικά, οι φυσικές καταστροφές, η καταστροφή ή αλλοίωση των τουριστικών προορισμών (βλ. πλημμύρες στο Πήλιο), προβλέπεται να δημιουργήσουν σοβαρά προβλήματα στη λειτουργία του τουριστικού συμπλέγματος, αν δεν υλοποιηθούν έγκαιρα οι αναγκαίες παρεμβάσεις.

Γ. ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΕΣ ΠΑΘΟΓΕΝΕΙΕΣ

- Από το 2008 έως σήμερα, ο **χωροταξικός σχεδιασμός στην Ελλάδα**, ως πολιτική που διευθύνεται από τον δημόσιο τομέα, υποβλήθηκε σε μια σειρά από άμεσες και έμμεσες μεταρρυθμίσεις. Το μεγαλύτερο μέρος της νομοθεσίας, που τροποποιήθηκε ή παρήχθη κατά την περίοδο της κρίσης αφορά τις οικονομικές δραστηριότητες, που έχουν αντίκτυπο στον χωροταξικό σχεδιασμό. Οι ρυθμίσεις και οι προσαρμογές άλλαξαν προϋπάρχουσες συνθήκες και κανόνες για την οργάνωση των πιο ανταγωνιστικών δραστηριοτήτων της χώρας με στόχο τη χωρική ανάπτυξη. Επικεντρώθηκαν στην ιδιωτικοποίηση της δημόσιας περιουσίας (φυσικοί πόροι, δομές), που βρίσκεται σε όλη την επικράτεια και στη διευκόλυνση των ιδιωτικών έργων και επενδύσεων στις πιο ανταγωνιστικές οικονομικές δραστηριότητες, όπως ο τουρισμός, οι ΑΠΕ, οι υδατοκαλλιέργειες και οι βιομηχανικές δραστηριότητες. Είχαν ένα διπλό στόχο, αφενός, την επιτάχυνση του σχεδιασμού με την απλούστευση των διαδικασιών, αφετέρου, τη διευκόλυνση των ιδιωτικών επενδύσεων. Ωστόσο, καμία από τις μεταρρυθμίσεις που έγιναν στο οικονομικό και χωρικό μοντέλο δεν ήταν επιτυχής καθώς δεν συνοδεύτηκαν από την ουσιαστική τροποποίηση και ενίσχυση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και ειδικά αυτής, που εξασφαλίζει την προστασία των πιο εύθραυστων και μοναδικών οικοσυστημάτων της χώρας, ενώ δεν δόθηκε χρόνος αντίδρασης της Κοινωνίας μέσω των συμμετοχικών διαδικασιών. Ο αναπροσανατολισμός του οικονομικού μοντέλου σε νεοφιλελεύθερες προσεγγίσεις ήταν φανερός και είχε ως αποτέλεσμα μια έμμεση, αλλά αποφασιστική παρέμβαση στη χωροταξική πολιτική της χώρας. Τα ερωτήματα που προκύπτουν εδώ είναι δύο: α) Ο σχεδιασμός και η τάξη του χώρου είναι μια διαδικασία, που θα εξακολουθήσει να καθοδηγείται από τον δημόσιο ή θα πρέπει ο ιδιωτικός τομέας να λαμβάνει τις αποφάσεις και την εκπόνηση των Χωρικών Σχεδίων; β) Θα εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον ή θα ήταν σοφότερο να αφήσουμε τα συμφέροντα/δυνάμεις της Αγοράς να πάρουν τον έλεγχο και να αποφασίσουν για την κατανομή των εδαφικών πόρων; Εντούτοις, παρά τον ιδιωτικό έλεγχο στην αλλαγή των χρήσεων γης και τις συναφείς προσδοκίες για καλύτερα αποτελέσματα και παρ' όλο που οι υποστηρικτές της ιδιωτικοποίησης του χωρικού σχεδιασμού πληθαίνουν, μέχρι σήμερα (ο χωρικός σχεδιασμός) φαίνεται να βρίσκεται σε αναμονή, αν και αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την οικονομική ανάπτυξη. **Η χώρα μας, ακόμα και σήμερα, είτε δεν διαθέτει είτε δεν είναι πλήρως νομιμοποιημένα τα κύρια κανονιστικά εργαλεία που δημιουργούν τάξη στο έδαφος ως επικράτεια (εθνικό**

χωροταξικό σχέδιο, εθνικό κτηματολόγιο, δασικοί χάρτες κ.ά.). Αυτός είναι ένας από τους λόγους, που η ανάπτυξη της χώρας καθυστερεί.

Επομένως, το κρίσιμο ερώτημα είναι το εξής: Θα μπορέσουν οι ιδιωτικές δυνάμεις της Αγοράς να συντονίσουν την ανασύνταξη της Θεσσαλίας μετά από μια φυσική καταστροφή τέτοιας κλίμακας, όταν τόσα χρόνια δεν μπόρεσαν να συντονίσουν τον σχεδιασμό της χωρικής ανάπτυξης υπό συνθήκες οικονομικής κρίσης, αλλά ούτε και παλαιότερα υπό φυσιολογικές συνθήκες; Και, συνακόλουθο του προηγούμενου, το τελικό ερώτημα: Ποιόν ακριβώς ρόλο θα παίξει το Κράτος (με τις δικές του δομές και λειτουργίες), το οποίο σε τελική ανάλυση έχει και τη θεσμική ευθύνη ανάπτυξης της χώρας (άρθρο 106 Συντάγματος);

- Διαχρονικά υποτιμάται στη χώρα μας η αξία της έγκαιρης πρόβλεψης, καθώς και του ελέγχου της καλής λειτουργίας των υποδομών πολιτικής ή περιβαλλοντικής προστασίας. Η ανοχή έναντι της εκτεταμένης αυθαίρετης δόμησης, όπως και η παραβίαση της νομοθεσίας για την υλοποίηση δημόσιων έργων (στένεμα κοιτών και μπάζωμα ρεμάτων για δημιουργία δρόμων ή χώρων στάθμευσης) δημιουργούν, έτσι, ένα εκρηκτικό σκηνικό, στο οποίο ο χωρικός σχεδιασμός (πολεοδομικός ή χωροταξικός) θεωρείται αντιαναπτυξιακός και ανεπίκαιρος. **Η Ελλάδα είναι η χειρότερη χώρα στην Ευρώπη σε θέματα χωροταξίας και περιβάλλοντος** (χωρίς εθνικό χάρτη με οριοθέτηση ρεμάτων, αιγιαλού και παραλιών ή περιοχών Natura, χωρίς διαχειριστικά σχέδια δασών, περιοχών Natura και περιοχών υψίστης προστασίας), χωρίς ολοκληρωμένες καταγραφές της ιδιοκτησίας γης (ολοκληρωμένο Εθνικό Κτηματολόγιο), των δασών (επικυρωμένους δασικούς χάρτες), χωρίς χρήσεις γης και χωρίς χωρικό σχεδιασμό (χωρίς Τοπικά Χωρικά Σχέδια). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αγνοούνται τα ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά των φυσικών πόρων μιας περιοχής και να ακυρώνεται κάθε ορθολογικός σχεδιασμός για το μέλλον της, στον οποίο ανήκει και η οργάνωση των υποδομών για την προστασία της ανθρώπινης ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος. Η ανατροπή αυτής της αντίληψης απαιτεί **ένα Κράτος «νέου τύπου», που θα τεκμηριώνει με επιστημονικά και στατιστικά δεδομένα τις πολιτικές του (Evidence Based Public Making), ενώ θα διαθέτει την αναγκαία «συλλογική αναλυτική ικανότητα» (thinkingcapacity) για να παίρνει αποφάσεις, να ιεραρχεί, να υλοποιεί και να ελέγχει τη δράση του στη βάση έγκυρης πληροφόρησης (evidenceinformedpolicies).**

- Στις παθογένειες του ελληνικού συστήματος Πολιτικής Προστασίας αξίζει να επισημανθεί ότι το σχέδιο «ΔΑΡΔΑΝΟΣ 2», το οποίο προωθείται σε όλους τους δήμους και περιφέρειες της χώρας, αναφέρει ότι τα μετεωρολογικά προϊόντα (αριθμητικά μοντέλα πρόγνωσης καιρού) που παράγουν τα ερευνητικά κέντρα έχουν αμιγώς ερευνητικό και ενημερωτικό χαρακτήρα και δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν από την πολιτεία για δράσεις πολιτικής προστασίας, που γίνεται μόνο με βάση τις επίσημες προγνώσεις της ΕΜΥ. Κατά τη διεθνή πρακτική, ωστόσο, η επιστημονική υποστήριξη της Πολιτικής Προστασίας δεν μπορεί να αποτελεί αντικείμενο ενός μόνο φορέα, δεδομένου ότι οι καιρικές καταστροφές έχουν έναν πολυδιάστατο χαρακτήρα που απαιτεί διεπιστημονική συνεργασία για την παραγωγή σύνθετων εργαλείων ενημέρωσης και προειδοποίησης, καθώς και συμπληρωματική δράση διαφοροποιημένων και εξειδικευμένων επιχειρησιακών υπηρεσιών του μηχανισμού Πολιτικής Προστασίας.

- **Τα προβλήματα που δημιουργεί η κλιματική αλλαγή και η αντιμετώπιση των επιπτώσεών της βρίσκονται στο κέντρο του ενδιαφέροντος των πρωτοβουλιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.** Είναι επιτακτική η ανάγκη της εφαρμογής των Σχεδίων Διαχείρισης των Κινδύνων από την Κλιματική Αλλαγή, τα οποία περιλαμβάνουν έργα που υπερβαίνουν κατά πολύ τη θητεία όλων των αιρετών εξουσιών (Κυβέρνησης, Αυτοδιοίκησης) και **απαιτούν ευρύτερες συναινέσεις** για τη διασφάλιση της απρόσκοπτης υλοποίησης κρίσιμων πολιτικών. Ήδη από το 2018, η χώρα διαθέτει Ειδικά Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμυρών (ΣΔΚΠ) που συντάχθηκαν σε εφαρμογή της οδηγίας 2007/60/ΕΚ και περιλαμβάνουν αναλυτικές περιγραφές όλων των μέτρων που πρέπει να λαμβάνονται για την αντιμετώπισή τους. Το πρόβλημα όμως είναι ότι η αξία και σημασία τους έχει υποεκτιμηθεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες, όπως συνέβη και στις προηγούμενες πλημμύρες στη Θεσσαλία («Ιανός», 2020). Τα αίτια της καταστροφής πρέπει να αναζητηθούν και στον έλεγχο του βαθμού υλοποίησης των προβλεπόμενων στα ΣΔΚΠ του 2018, όπως και στη μη επικαιροποίηση των χαρτών κινδύνων πλημμυρών με αποτέλεσμα να κινδυνεύει η χώρα να παραπεμφθεί στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. **Προκύπτει από τα υφιστάμενα Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας της Θεσσαλίας ότι υπήρχαν επαρκή στοιχεία και πληροφορίες που επέτρεπαν τον έγκαιρο και επιχειρησιακά πιο αποτελεσματικό σχεδιασμό,** τουλάχιστον σε ό,τι αφορά τις δράσεις ενημέρωσης των πολιτών, ειδικά αφού σε επίπεδο προετοιμασίας δεν έχουν σχεδιαστεί έργα περιορισμού και ανάσχεσης πλημμυρών.

Ε. Ο ΚΡΙΣΙΜΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

- Η υγειονομική θωράκιση της περιοχής και η στέγαση των πληγέντων είναι αυτονοήτως οι πρώτες προτεραιότητες για άμεσες δράσεις αποκατάστασης, προκειμένου να ομαλοποιηθεί η κοινωνικο-οικονομική ζωή στη Θεσσαλία. Τα μέτρα που έχουν ανακοινωθεί ως τώρα σηματοδοτούν την αναγκαία παρέμβαση του Κεντρικού Κράτους σε πρώτη φάση, αλλά δεν εξαντλούν σε καμία περίπτωση το φάσμα των ενεργειών κοινωνικής αποκατάστασης ούτε βεβαίως καλύπτουν τον χώρο της Αυτοδιοίκησης (δήμοι και περιφέρειες), που οφείλει να δραστηριοποιηθεί θεσμικά, κοινωνικά και αναπτυξιακά, προκειμένου να συμβάλει ενεργά στον σχεδιασμό για τη βιώσιμη ανασυγκρότηση της περιοχής. Μεσο-βραχυπρόθεσμα, ο ρόλος της θα πρέπει να επικεντρωθεί στην **οργάνωση-ενορχήστρωση των διαδικασιών διαβούλευσης των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων της περιοχής, ώστε να υλοποιηθεί ένας ολοκληρωμένος σχεδιασμός για την «επόμενη ημέρα»**, με στόχο την αναδιάρθρωση, ανασύνταξη - αναβάθμιση της οικονομίας της περιοχής, ώστε να διαφυλαχθεί η κοινωνική συνοχή και να αποτραπεί η «εσωτερική μετανάστευση» ανθρώπινου δυναμικού σε μια από τις παραγωγικότερες περιοχές της χώρας.
- Η **κοινωνική ανασύνταξη**, ειδικότερα, δεν μπορεί να είναι ένα αμιγώς «τεχνοκρατικό» σχέδιο, που θα αγνοεί τις εμπειρίες και τις ανάγκες των τοπικών κοινωνιών. Το ποιες ακριβώς δράσεις θα συνθέσουν το Σχέδιο Κοινωνικής Ανασυγκρότησης οφείλει να αποτελέσει αντικείμενο μιας ευρύτατης διαβούλευσης που θα κορυφωθεί σε μία **«Συνέλευση για τη Θεσσαλία»** με τη συμμετοχή αιρετών των ΟΤΑ των δύο βαθμών, των βουλευτών, εκπροσώπων της οργανωμένης κοινωνίας (σύλλογοι, συνδικάτα, επιμελητήρια, σωματεία, ΜΚΟ, κόμματα), της επιστημονικής και ερευνητικής κοινότητας (πανεπιστήμια, επιστημονικοί σύλλογοι, εμπειρογνώμονες).

ΣΤ. ΤΟ ΝΕΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ

- Η καταστροφή στη Θεσσαλία μπορεί να ερμηνευθεί και ως αποτυχία του κυρίαρχου- αλλά παρωχημένου πλέον- μοντέλου διακυβέρνησης που καλείται να αντιμετωπίσει τους κινδύνους της κλιματικής αλλαγής. Ολοένα και περισσότερο αναδεικνύεται η ανάγκη ριζικής μεταβολής τόσο του διοικητικού όσο και του αναπτυξιακού υποδείγματος που καθιστά τη χώρα ευάλωτη στις διαδοχικές κρίσεις. Την επαύριο μιας τόσο μεγάλης φυσικής καταστροφής, παρότι οι

προτεραιότητες αφορούν σε πρώτη φάση τα κατεπείγοντα ζητήματα των αποζημιώσεων και της αποκατάστασης βασικών υποδομών, προβάλλει η ανάγκη ενός αξιόπιστου στρατηγικού σχεδιασμού για την αντιμετώπιση των κινδύνων, που θα αναδεικνύει τα ευάλωτα σημεία και τις μακροχρόνιες επιπτώσεις τους.

- Η πρώτη αντίδραση της ΕΕ φανερώνει την προσφυγή στη γνωστή συνταγή της «αναμόχλευσης» ήδη διαθέσιμων πόρων για την επούλωση των πληγών, γεγονός που καθιστά ακόμη επιτακτικότερο έναν **εθνικό στρατηγικό σχεδιασμό της «επόμενης μέρας» έναντι των αποσπασματικών «μικρολύσεων» περιορισμένου χρονικού ορίζοντα**. Καθώς η οικονομία της Θεσσαλίας αντιστοιχεί περίπου στο 5,2 % του ΑΕΠ, η ανασυγκρότηση της περιοχής σε στέρεες βάσεις αποτελεί πλέον κεντρικό στόχο της εθνικής οικονομίας. Κρίνεται αναγκαία η **κατάρτιση ενός Μακροχρόνιου Σχεδίου Οικονομικής, Περιβαλλοντικής και Κοινωνικής Ανασυγκρότησης της Θεσσαλίας**, με 3 βασικούς άξονες:

A) Αποκατάσταση των αγροτικών εδαφών με αλλαγές στις χρήσεις γης κατοικίας ή παραγωγής, καθώς και γεωγραφική κατανομή των νέων οικονομικών δραστηριοτήτων με κριτήριο τον εντοπισμό των «ευάλωτων σημείων» στις καταστροφές.

B) Ενίσχυση της φυσικής προστασίας από καταστροφές (δράσεις ενίσχυσης δασών και φυσικών ροών, αναμόρφωσης των εδαφών, αποθήκευσης νερού) που πρέπει να συνδυάζεται με τον προγραμματισμό των αντιπλημμυρικών έργων.

Γ) Ιεράρχηση των παρεμβάσεων για την αποκατάσταση των υποδομών που αποδείχθηκαν ευάλωτες και σχεδιασμός νέων, προσαρμοσμένων στις νέες συνθήκες, για μεγαλύτερη ασφάλεια στο μέλλον.

- Η Θεσσαλία πρέπει να γίνει το εργαστήριο των μεταρρυθμίσεων του μέλλοντος και η αποκατάστασή της μετά από μια τέτοια καταστροφή να σηματοδοτήσει τη μετάβαση σε ένα ποιοτικά νέο μοντέλο περιφερειακής ανάπτυξης και διακυβέρνησης. **Η «επόμενη μέρα» δεν μπορεί, επίσης, να ταυτίζεται με επιστροφή στο παλιό αναπτυξιακό ή οργανωσιακό πρότυπο, ως μια απλή «αποκατάσταση» των ζημιών και της επαναφοράς στην πρότερη κατάσταση αλλά να σηματοδοτεί την επιλογή ενός νέου μοντέλου**. Είτε πρόκειται για τον σχεδιασμό των υποδομών είτε για την αναδιάρθρωση της αγροτικής παραγωγής είτε για τη διοίκηση των

τοπικών υποθέσεων, το νέο διοικητικό και διαχειριστικό μοντέλο που θα στηθεί στα συντρίμια του παλαιού πρέπει να διαθέτει ισχυρή κοινωνική γείωση, πολιτικές συναινέσεις και διακομματική συνεννόηση πάνω στις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις. Στόχος είναι να έχει ολοκληρωθεί εντός 5ετίας **το πρώτο Περιφερειακό Σχέδιο Ανασυγκρότησης ως παράδειγμα δημόσιας πολιτικής προσαρμοσμένης στη νέα συνθήκη της κλιματικής κρίσης**. Μόνο τέτοιες πρωτοβουλίες μπορούν να μειώσουν τη διάχυτη αβεβαιότητα για τις δυνατότητες επανεκκίνησης της αγροτικής και επιχειρηματικής δραστηριότητας σε μια δυναμικά επιχειρηματική Περιφέρεια με σημαντική συνεισφορά και στις εξαγωγές της χώρας. Το **νέο διοικητικό μοντέλο ενός επιχειρησιακά ικανού κράτους** θα δοκιμαστεί αρχικά αναπόφευκτα στην ταχεία και αποτελεσματική υλοποίηση των δράσεων άμεσης αποκατάστασης για την επαναφορά της περιοχής σε αναπτυξιακή πορεία, χωρίς τη γραφειοκρατία και τις καθυστερήσεις του πρόσφατου παρελθόντος.

- Το σημερινό **διοικητικό μοντέλο** για την αντιμετώπιση των κρίσεων κρίνεται πλέον απαρχαιωμένο, καθώς το εξωτερικό περιβάλλον δεν είναι τόσο σταθερό και χωρίς εκπλήξεις αλλά ακριβώς το αντίθετο, είναι ιδιαίτερα δυναμικό, εμπεριέχοντας απρόβλεπτες εντάσεις, κατά συνέπεια διαθέτει υψηλό βαθμό αβεβαιότητας. **Οι σύγχρονοι οργανισμοί είναι απαραίτητο να χρησιμοποιούν Συστήματα Διοίκησης και Λήψης Αποφάσεων σε πραγματικό χρόνο (Real-time Systems), όπως η «Διοίκηση Στρατηγικών Θεμάτων», η «Διοίκηση Αδύναμων Σημάτων» και η «Διοίκηση Στρατηγικών Εκπλήξεων», τα οποία απομακρύνονται από τα κλασικά εργαλεία του Μακροπρόθεσμου Σχεδιασμού, που δεν λάμβαναν υπόψη τα νέα δεδομένα της κλιματικής κρίσης.**

- Η «Διοίκηση Στρατηγικών Θεμάτων» επιτάσσει τη θεσμοθέτηση ενός μηχανισμού για την α) συνεχή παρακολούθηση των τάσεων και των απειλών που επικρατούν στο εξωτερικό περιβάλλον και β) την πρόβλεψη του αντίκτυπου (impact), την ιεράρχηση του επείγοντος (urgency), καθώς και τη διάγνωση απειλών και ευκαιριών ως βασικών στρατηγικών θεμάτων. Η ανώτατη διοίκηση του Οργανισμού, στο πλαίσιο της εσωτερικής αυτής ιεράρχησης, αντιμετωπίζει τα θέματα προς μελέτη και επίλυση, είτε με τις υφιστάμενες οργανωτικές μονάδες είτε με ειδικές «ομάδες δράσης».

- Η «Διοίκηση Στρατηγικών Εκπλήξεων» (strategic surprises system), από την άλλη πλευρά, προϋποθέτει ένα δίκτυο επικοινωνίας έκτακτης ανάγκης στο εσωτερικό

του Οργανισμού, με τη δημιουργία ενός Κέντρου Αξιολόγησης και Διαχείρισης Πληροφοριών (αποκεντρωμένο δίκτυο ειδικών ομάδων εργασίας), το απολήγει στην ταχεία αντιμετώπιση της έκπληξης-έκτακτης ανάγκης που προέκυψε.

➤ Η «Διοίκηση Αδύναμων Σημάτων», τέλος, επιβάλλει, όταν το επίπεδο των αναταράξεων και της αστάθειας είναι υψηλό και η ταχύτητα των αλλαγών ιλιγγιώδης, ο Οργανισμός να αντιδρά άμεσα, ενώ τα σήματα κινδύνου είναι ακόμη αδύναμα και πιο εύκολα διαχειρίσιμα.

• Η επόμενη μέρα ως εντελώς νέα «δημόσια επιλογή» θα προκύψει από ένα μείγμα, α) στοχευμένων βελτιωτικών δράσεων στις υφιστάμενες υποδομές, β) επίσπευσης εκκρεμουσών μεταρρυθμίσεων (Κτηματολόγιο, δασικοί χάρτες, χρήσεις γης, Τοπικά Χωρικά Σχέδια σε επίπεδο δήμων, αναθεώρηση Περιφερειακού Σχεδίου) και γ) προσφυγής σε δοκιμασμένες fasttrack λύσεις (μοντέλο 2004), όπως:

➤ **ίδρυση adhoc Οργανισμού για τη Διαχείριση του Προγράμματος Οικονομικής, Περιβαλλοντικής και Κοινωνικής Ανασυγκρότησης της Θεσσαλίας,**

➤ με ταχείες διαδικασίες για μελέτες, αδειοδοτήσεις και υλοποίηση έργων,

➤ αποκλειστική ευθύνη εκπόνησης γεωτεχνικών, οικιστικών, χωροταξικών, δασικών, περιβαλλοντικών, οικονομικο-τεχνικών και κοινωνικών μελετών, με προεξάρχουσα την κατάρτιση του Master Plan και των ενδιάμεσων στόχων, σε ένα πλαίσιο συνεχούς διαβούλευσης με τους τοπικούς φορείς.

• **Χωρίς ένα ολικό σχέδιο «διοίκησης της καταστροφής», η οικονομία της Θεσσαλίας δεν θα κατορθώσει να ανασυγκροτηθεί.** Το νέο μοντέλο δημόσιας διαχείρισης πρέπει να χαρακτηρίζεται από ιεραρχημένους στόχους, επιχειρησιακούς αυτοματισμούς και πρωτόκολλα ενεργειών σε όλα τα διοικητικά επίπεδα («ποιος κάνει τι»), με επεξεργασία «σεναρίων» απέναντι σε κάθε είδους πιθανούς κινδύνους, καθώς και αξιοποίηση των εργαλείων ψηφιακής διακυβέρνησης, που θα εγγυώνται τη «συλλειτουργία» των εμπλεκόμενων διοικητικών επιπέδων.

- Επιτακτική είναι η ανάγκη **ίδρυσης ενός νέου φορέα** που θα σχεδιάσει την ανασυγκρότηση της Θεσσαλίας, στο πλαίσιο των αρχών της «πολυεπίπεδης διακυβέρνησης», σε συνεργασία με την επιστημονική και ερευνητική κοινότητα και υπό συνθήκες συνεχούς διάδρασης και διαβούλευσης με τους παραγωγικούς και τους αυτοδιοικητικούς φορείς των δύο επιπέδων. **Ο «Οργανισμός Ανασυγκρότησης της Θεσσαλίας» θα λογοδοτεί φυσικά σε Κυβέρνηση και Αυτοδιοίκηση, κατά το πρότυπο της «πολυεπίπεδης διακυβέρνησης»,** στο πλαίσιο μιας «εταιρικής σχέσης» που θα αποτυπωθεί στη «μικτή σύνθεση» (εκπρόσωποι Κυβέρνησης και Αυτοδιοίκησης) των οργάνων πολιτικής εποπτείας, τα οποία θα επεξεργαστούν τις κεντρικές κατευθύνσεις για τον σχεδιασμό των πολιτικών ανασυγκρότησης και τη σύνδεσή τους με τις εθνικές προτεραιότητες (Κείμενο Κοινών Θέσεων ΕΝΠΕ–ΚΕΔΕ, 2018).

- Η μεγαλύτερη πρόκληση αφορά τις **υποδομές**, όπου επείγει να αλλάξει ριζικά το μοντέλο σχεδιασμού της αντιπλημμυρικής θωράκισης υπό το φως των νέων πραγματικών και στατιστικών δεδομένων, που επιτάσσουν μεγαλύτερη ανθεκτικότητα στους όγκους νερού, νέα διαστασιολόγηση των δικτύων αποχέτευσης και αποστράγγισης, καθώς και αναθεώρηση των κανονισμών ασφαλείας. **Η νέα κανονικότητα, που ασφαλώς συνδυάζεται με πολύ υψηλότερο κόστος κατασκευής, επιβάλλει έναν γενναίο επανασχεδιασμό των αντιπλημμυρικών έργων, κατά τις συστάσεις της επιστημονικής κοινότητας, η οποία θα ιεραρχήσει και τον βαθμό «ευπάθειας» των υποδομών.** Επείγει, με άλλα λόγια, να αποκτήσουμε επικαιροποιημένους χάρτες ευπάθειας και τρωτότητας που θα βασίζονται σε σύγχρονα στατιστικά δεδομένα.

- Οι πρόσφατες οδηγίες του Παγκόσμιου Μετεωρολογικού Οργανισμού και του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών αποδίδουν έμφαση στον σχεδιασμό και τη λειτουργία συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης, σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Τα συστήματα αυτά προϋποθέτουν: Επενδύσεις σε δίκτυα μέτρησης, ενσωμάτωση της καινοτομίας στον τομέα της παρακολούθησης και της πρόγνωσης, διαμόρφωση και προσαρμογή των συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης, δημιουργία μόνιμης διεπιστημονικής ομάδας εργασίας για τη διαρκή υποστήριξη των αναγκών πολιτικής προστασίας, εκπαίδευση των τοπικών στελεχών πολιτικής προστασίας αλλά και των εθελοντικών ομάδων στη χρήση των νέων συστημάτων, συνεχή συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων επιστημονικών και επιχειρησιακών φορέων.

Η χρησιμότητα των εργαλείων έγκαιρης ενημέρωσης είναι, επίσης, καθοριστική για την ασφάλεια. Από πρόσφατη έρευνα του ινστιτούτου «Διανέοσις», προκύπτει ότι το 80% των δημοτών δεν γνωρίζουν αν ο δήμος τους διαθέτει σχέδιο έκτακτης ανάγκης για πυρκαγιά ή πλημμύρα, ενώ δεν διαθέτουν καμία ενημέρωση για το τι πρέπει να κάνουν όταν εμφανιστεί ο κίνδυνος.

- Στη χώρα μας, παρά την απουσία διοικητικής κουλτούρας στους τομείς του προγραμματισμού και του επιχειρησιακού σχεδιασμού (κατάρτιση και αποτελεσματική υλοποίηση προληπτικών ή διαχειριστικών σχεδίων για αντιμετώπιση κρίσεων), μπορούν να αντληθούν χρήσιμα στοιχεία αφενός από τις «καλές πρακτικές» άλλων χωρών και αφετέρου από τα ελάχιστα ελληνικά παραδείγματα επιτυχημένης οργάνωσης (πχ. επιλεκτικά στοιχεία από το 2004) για να συγκροτήσουμε το νέο μοντέλο διοίκησης της ανασυγκρότησης. **Η προσφυγή στα νέα μοντέλα πρόγνωσης, σχεδιασμού και προειδοποίησης, που απηχούν εν πολλοίς μία καλοκουρδισμένη οργάνωση, με δεδομένη ετοιμότητα και πληρότητα αυτοματισμών απέναντι στη νέα πραγματικότητα των ακραίων φαινομένων, είναι πλέον μονόδρομος.**

-Για τον **Ευρωπαϊκό Οργανισμό Δημοσίου Δικαίου (EPLO)**

Απόστολος Ι. Παπατόλιας

Δρ. Δημοσίου Δικαίου (ParisX- Nanterre)

Πρώην Νομάρχης Μαγνησίας

Πρώην Σύμβουλος του ΑΣΕΠ

-Για τη **Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης**

Γκλαβίνης Παναγιώτης

Καθηγητής Διεθνούς Οικονομικού Δικαίου, κοσμήτορας

-Για το **Εργαστήριο Στρατηγικής Διοίκησης, Διαχείρισης Ποιότητας και Ανθρωποκεντρικών Τεχνολογιών του Τμήματος Διοικητικής Επιστήμης & Τεχνολογίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου**

Αθανάσιος Κριεμάδης

Καθηγητής Στρατηγικού Σχεδιασμού, διευθυντής

-Για το **Ερευνητικό Εργαστήριο Κοινωνικής Διοίκησης του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής**

Αμίτσης Γαβριήλ

Καθηγητής Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισης, διευθυντής

Δικηγόρος Αθηνών

-Για τον **Όμιλο Διοικητικών Επιτημόνων Ελλάδας "Διοικητικό Επιμελητήριο"**

Κωνσταντίνος Θ. Παπαδημητρίου

Δρ. Διοικητικής Επιστήμης (ΕΚΠΑ), πρόεδρος ΔΣ

εμπειρογνώμονας Δημόσιας Διοίκησης